

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Ljubljana, 27. julija 1928.

Dober mesec nas še loči od dni, ko proslavimo 20-letnico ustanovitve strokovne organizacije narodnega delavstva.

Od vsega početka je bila borbena naša strokovna organizacija. Ustanovljena je bila z geslom: Na domači zemlji ima prvi pravico do dela in zaslužka naš domači delavec. V tem geslu ni bil mogoče izražati nacionalni šovinizem, Ravno nasprotno je res. Napovedali smo boj nemškemu šovinizmu, ki je hotel z importom nemškega delavstva germanizirati naše kraje in odvzeti našemu delavcu možnost zaslužka. Branili smo torej domačo zemljo pred nemško poplavo in obenem vodili borbo za to, da bo naš človek zaposlen v industriji, obrti in trgovini. Nismo mogli trpeti, da bi slovenski delavec opravljale le hlapčevska dela, ampak zahtevali smo, da ima tudi slovenski delavec pravico do vodilnih in s tem tudi do boljše plačanih mezd.

Naš strokovni pokret je bil nacionalen, ker je bil v borbi proti germanski invaziji in obenem socialen, ker je zahteval za slovenskega delavca pozicijo, ki naj mu omogoči existenco, enakopravnost in tak zaslužek, da lahko preživlja sebe in svojo družino.

V primorskih krajih smo vodili boj proti italijanstvu. Dobro smo se zavedali, da je naša bodočnost toliko časa nesigurna, dokler ne zavojujemo izhoda na morje in dokler ne dobi naša delovna moč odločujoč vpliv v Trstu in Pulju. Žilavost, pridnost in zavednost slovenskega delavstva je dosegla v Primorju največje uspehe, da je bilo treba samo še nekaj let in Slovenci bi bili vodilni element vsega gospodarskega in političnega življenja ob Adriji.

V tisti dobi smo se morali boriti na dveh frontah. Na eni strani so stali proti nam kapitalistično močni nemški in italijanski nasprotniki, podpirani od germanske dunajske vlade, na drugi strani pa internacionalci s svojimi iz tujine podpiranimi organizacijami. Oboji so odpravili od zaslužka slovenskega delavca in raznarodovali ljudstvo, ki je imelo prvo in največjo pravico do nemotenega razvoja na zemlji, ki je bila stoletja naša posest.

Med vojno je bilo nasilno ustavljenno delovanje naše strokovne organizacije. Organizacijo so upravljeno smatrali nevarno načrtom militariziranega nemštva. Potrpežljivo smo čakali na konec vojne z vero, da bo premagan nemški velekapitalistični imperijalizem in da dosežemo lastno državo, ki je bila vedno cilj naših stremiljenj.

Naši upi so se uresničili. Takoj po prevratu smo obnovili svojo organizacijo. Odpadel je v veliki meri boj proti ekspanziji tujih sil, ostal je pa nezmanjšan boj za obrambo socialnih in gospodarskih interesov delovnega ljudstva. Popolne svobode naroda ni, dokler ne bo ljudstvo tudi socialno in gospodarsko osvobodeno, dokler ne bo državno življenje urejeno na temelju pravične socialne zakonodaje.

In prav v tem pogledu nas čaka še mnogo dela in truda. Na vodilnih mestih odloča v naši državi reakcionar na cencarija. Korupcionistična klika bogati na stroške ljudstva, dočim je pa na tisoče in tisoče rodbin gladnih in na tisoče delavcev brez dela, ali imajo pa delavci zaslužek, ki še od daleč ne zadošča za najskromnejšo existenco.

Naša strokovna politika sloni na praktičnem socializmu. Ne obetamo si nedosegljivih gradov, še manj pa tavamo v meglenih teoretičnih razglabljanjih in niti na misel nam ne prihaja, da bi iskali kje drugje kot pa doma vir moči za svoje udejstvovanje.

Strokovna organizacija mora biti neodvisna in borbena. Oboje je naša organizacija. Najodločneje branimo in

Za valorizacijo rent in pokojnin

Spominjamo se, s kako težavo je bil pod pritiskom Trboveljske premogokopne družbe in pod varstvom SLS ogroževani Pokrajinski pokojninski sklad pozneje vsled odločnega nastopa naprednih poslancev vendarle vsaj začasno rešen. Ta sklad nudi sredstva za valorizacijo nezdognih rent rudarjev in industrijskih rentnikov ter za valorizacijo provizij rudarjev in pokojnin članov Pokojninskega zavoda. Zato je bistvo in jedro tega sklada velike socialne važnosti in morajo sredstva za valorizacijo rent in provizij še naprej ostati.

Ta valorizacija ni zadostna. Nprestanost slišimo pritožbe rudarjev-staro-upokojencev, da dobivajo znatno prenikno pokojnino. Te pritožbe so popolnoma utemeljene. Iste pritožbe iznašajo starejši industrijski rentniki, katerim so bile rente odmerjene na podlagi pred in medvojnih zakonov in predpisov. V istem položaju so upokojenci Pokojninskega zavoda in nezdogni rentniki-železničarji. Sredstva Pokrajinskega sklada v razmerju s potrebami niso zadostna.

V Pokrajinski sklad po besedilu zakona prispevajo vsi večji konsumenti premoga, torej vse panoge in stroke našega gospodarstva. Trdi se pa, da je to načelo zgolj teoretično, kajti v resnici morajo vsa ta bremenà nositi le producenti premoga, ker njim se predpišejo prispevki v Pokrajinski sklad v višini 5 Din za tono, oni pa tega zneska ne morajo prevahiti na konzumente, ako ga pa prevale, podraže s tem premog in zato ta znesek znači davščino, s katero je obremenjen le premog. Pojavlja se zato naziranje, da rudarska stroka, t. j. rudarsko delavstvo vzdružuje valorizacijo rent drugim nerudarskim rentnikom, kar je krivično. Ako bi vsi prispevki v sklad ostali rudarjem, bi se mogla rudarjem priznati dosti boljše valorizacija rent in provizij. Za valorizacijo ostalih rent in pokojnin rentnikom in upokojencem drugih socialnih ustanov naj skrbe dotične ustanove same, prispevki v pokojninski sklad naj pa ostanejo bratovskim skladnicam, češ da bo na ta način mogoča boljše ureditev starih rent in pokojnin.

Kratko je postavljena trditev: sredstva Pokrajinskega pokojninskega sklada se zbirajo izključno iz prispevkov težko obremenjene rudarske stroke, namenjena pa so v znatnem delu delni valorizaciji rent v korist rentnikom iz drugih panog gospodarstva, katere v sličen namen nikjer nič ne prispevajo. Zato se stavi predlog, da se z zakono-

terese delovnega ljudstva, ne meneč se za nasprotstva, ki se pojavljajo vsled naše radikalne smeri iz te ali one strani.

Na dan proslave svoje dvajsetletnice hočemo manifestirati za ideje, od katerih nismo odstopili vso dolgo dobo, od kar stojimo na čelu mogočnega delavskega gibanja. Navdušiti se hočemo za nadaljno delo in položiti temelje za organizatorno delo tudi izven ožjih slovenskih mej — po celi državi.

Naša dolžnost je, da se na dvajsetletni jubilej kar najbolj pripravimo. Vsi naši prijatelji in somišljeniki morajo na dan 8. in 9. septembra v Ljubljano. Pokazati moramo svojo številčno moč in svojo idejno silo.

V vseh naših organizacijskih edinihah se morajo tovariši vestno pripravljati na udeležbo kongresa narodnega delavstva. V teh zadnjih tednih moramo iti na agitacijo od moža do moža in zbirati prispevke, da bo slehernemu omogočeno potovanje v Ljubljano.

Na delo, tovariši, in na svidenje!

nom ostalim panogam gospodarstva naloži skrb in dolžnost valorizacije svojim nezdognim rentnikom. Vse ustanove socialnega zavarovanja so dobile svoj končni ustroj in so sedaj že usposobljene, da same rešujejo vprašanje valorizacije. Danes jih od temeljite rešitve tega vprašanja odvrta dejstvo, ker dobivajo sredstva od drugod.

Predlog brez pridržka podpišemo. Vemo pa, da je samo teoretičnega značaja in da se bo morda realiziral le prvi del, t. j. da se sklad ukine, drugi del, t. j. posebna valorizacija rent rentnikov vsake posamezne socialno-zavarovalne ustanove pa bo ostal nerešen. Središnji urad za zavarovanje delavcev je to že poskušal s tem, da je sklenil zvišanje nezdogni-zavarovalne premije gotovim granam industrije v svrhu kritja izrednih potreb, zaradi odpora gospodarskih krogov pa ta sklep ni pri-

Uredite vendar preskrbo rudarjev!

Iz Nemčije smo dobili pritožbo, da bratovske skladnice Slovenije nezdognih rent in provizij ne izplačujejo v inozemstvo, zlasti ne v Nemčijo. To je socialen škandal brez primere. Tem bolj je tako početje nerazumljivo, ker so naši klerikalni «socialni» delavci že nad eno leto dni v vladi in niti takih drobnih, toda življensko važnih socialnih potreb ne znajo in nočejo rešiti. Ako je ponesrečeni trboveljski rudar prisiljen, da si mora iti svoj kruh služiti v inozemstvo in tam zaradi svoje zmanjšane delazmožnosti manj zasluži, smatra socialna ustanova bratovskih skladnic za primerno in v redu, da mu rento ustavi, kakor da bi bila s takimi neznatnimi rentami ogrožena valuta našega dinarja. Ali upokojeni rudar se preseli v inozemstvo k svoji hčerki ali sinu in pokojnina se mu zato ukine, kakor da bi sorodniki naših rudarjev v inozemstvu živeli v razkošju. Zunanji svet našega nekulturnega početja ne more razumeti in se zgraža, da tako grdo pozabimo na svoje sinove, ki morajo v tujino. Pričakujemo od bratovskih skladnic, da v tem pogledu takoj napravijo red.

šel do življenja. Dvomimo, da bi prišel v bodočnosti. Pri nas je politika demonstaze raznih socialnih ustanov priljubljena, vendar pa se ne dogaja, da bi na mesto ukinjenega prišlo kaj boljšega ali vsaj enakovrednega v drugačni obliki. Je pravično, da vsaka panoga industrije in gospodarstva sama direktno skrbi za žrtve dela, vendar pa je politična situacija in socialno razumevanje pri nas tako, da nikakor ni pričakovati rešitve v predlaganem smislu. Tak predlog daje moralno oporo onim, ki mislijo sklad ukiniti in nimajo volje na njegovo mesto postaviti nekaj boljšega ali enakovrednega. Kakor TPD danes zahteva ukinitvev sklada, tako se bo kasneje upirala povišanju nezdogni-zavarovalne ali provizijske premije, brez tega povišanja pa ne bo nadomestila za izgubljena sredstva iz Pokrajinskega sklada.

Da moremo z rešitvijo v predlaganem smislu pristati, je potreben junktim med ukinitvijo sklada in zagotovitvijo sredstev iz drugih virov.

Drugo za naše rudarsko delavstvo velevažno vprašanje je sklenitev reciprocitne pogodbe z Nemčijo, Holandijo in Francijo v pogledu medsebojnega izplačevanja nezdognih in pokojninskih rent rudarjev, ki se po nezdogni ali upokojitvi izselijo v domovino. To vprašanje se zlasti glede Nemčije vleče že več let in neprestano se povdarja, da je za sklenitev pogodbe potrebni material že zbran in da bo torej pogodba v najkrajšem času sklenjena. Med tem pa večinoma stari in onemogli rudarji čakajo in umirajo, ne da bi pričakovali izplačilo rent in pokojnin. Žive v najskrajnejši bedi in pomoči ni od nikoder.

Skrajni čas je, da se tudi ta del preskrbe rudarjev končno uredi, da ne bo na naš ležal madež, da preskrbe onemoglih delavcev sploh ne poznamo. Tu bi klerikalci s svojim «velikim vplivom» lahko nekaj storili, ako bi to v smislu svojega praktičnega socialnega programa smatrali za potrebno. No, pa saj so smatrali za potrebno, da pokvarijo zavarovanje celo doma delovnim rudarjem, kako bi mogli imeti razumevanje za druge!

Podrobnosti k razlogom za takojšnjo razrešitev delovnega razmerja

Trgovske tajnosti. — Postransko zaposlenje. — Važnost in pomen stavl, pasivne rezistence, zanemarjenje delovnih dolžnosti

Kot peti razlog za takojšen odpust iz službe omenja zakon dejstvo, da je delavec izdal trgovske ali produkcijske tajnosti, ali da brez vednosti in dovoljenja delodajalca v postranskem poslu izvršuje kako obrt ali delo, ki je na škodo izvrševanja glavnega poklica.

Kaj so trgovske in produkcijske tajnosti, zakon ne razlaga. Tudi je težko podati definicijo, ki bi za vse slučaje veljala. V splošnem je tajnost vsaka posebnost obrata in vse druge okolščine, od katerih je uspevanje obrata odvisno in kar onemogočuje konkurenci izpodiranje obrata. Tako morejo biti trgovske tajnosti tarifne akordne postavke, sezname odjemalcev ali podobno.

Kar se tiče postranskega zaposlenja, isto ni absolutno prepovedano. Potrebni so trije predpogoji: da se postransko zaposlenje vrši razmeroma dolgo dobo, da je take narave, da je na škodo glavnemu poklicu in da se izvršuje brez dovoljenja delodajalca. Le ako so ti

trije momenti istočasno podani, more postransko zaposlenje tvoriti razlog za takojšen odpust. Malo drobno delo po končanem glavnem zaposlenju ni razlog za odpust. Če pa seveda delavec po silitu na svoj račun montira električno napeljavo pri kakem podjetju, s katerim je njegovo podjetje v poslovnih zvezah in izvršuje električne napeljave, je taklo postransko zaposlenje razlog za odpust.

Tako postransko zaposlenje mora trajati skozi daljšo dobo. Ne zadošča, ako se izvršuje le enkrat, dvakrat, v zelo velikih presledkih.

Zakon dalje predpostavlja, da delodajalec k postranskemu zaposlenju ni dal dovoljenja. To dovoljenje more biti tudi tibo. Ako je delodajalec za taka dela vedel ali je mogel vedeti in ni ničesar ukrenil, je s tem dal tih pristank.

Zelo važen je šesti razlog, ki govori o stavlki, o stalnem zanemarjanju delovnih dolžnosti, o zavajanju sode-

lavcev k nepokorščini, o vporu napram delodajalcu, o nerednem življenju itd. Obrtna sodišča so imela pogosto priložnost razsojati o tu navedenih razlogih za takojšen odpust. Najvažnejši od vseh razlogov je stavka. Judikatura je iznesla, da je stavka povod za takojšen odpust. Vendar pa danes v moderni judikaturi že tudi prevladuje mišljenje, da stavka ni pod vsakim pogojem povod za takojšen odpust. Delavstvo in tudi moderni pravni svet vodi borbo za to, da se stavko pod gotovimi pogoji prizna kot dopustno in zakonito bojno sredstvo delavcev v svrhu izboljšanja svojega gmotnega položaja ali v obrambo že pridobljenih pravic. Pri nas je seveda judikatura in tudi dnevna praksa še vedno z vso dušo naslonjena tezi, da je stavka neupravičeno zamerjanje delavnih dolžnosti in zato povod za takojšnjo razrešitev delavnega razmerja.

Praksa in judikatura pozna seveda še razne druge oblike neupravičene opustitve dela. Judikatura gre v tem oziru zelo na roko delodajalcem in so v praksi znani slučajji velike ostrogi. Zato je za utrditev položaja delavca velike važnosti, da kolektivne pogodbe na take slučaje mislijo in skušajo onemogočiti samovoljno delodajalca. Glede stavke je v kolektivnih pogodbah pogosto določba, da stavke ni smatrati za povod h takojšnji razčistitvi delovnega razmerja, ali da je to smatrati šele po brezuspešnih poskusih izravnave spora.

Če se delavec brani delati prekurno delo, more tudi to dejstvo dati povod za takojšen odpust. Seveda pa je potrebno, da je prekurno delo zakonito pravilno sklenjeno in razglašeno. Do-

godilo se je, da je bil strojnik takoj odpuščen, ker se je branil na nedeljo izvršiti nujna popravila na stroju. Obrtno sodišče je pritožbo strojnika zavrnilo.

Važno sredstvo v borbi za izboljšanje delavčevega položaja je tudi tzv. pasivna resistenca. Judikatura je dosedaj tudi na to gledala zelo ostro, v neprilog delavca. To znači, da je delavec dolžan izvršiti neko minimalno kapaciteto dela. To bi bilo v redu, ako bi delavcu bile priznane tudi minimalne plače. Seveda je delavcu dokazati, da je namenoma in skozi daljšo dobo zmanjševal kapaciteto svojega dela. Tudi, ako je bilo delavcu rednim potom odpovedano in delavec po tem času prične s pasivno resistenco, je judikatura odločila, da je takojšen odpust dopusten. Strogost gre celo tako daleč, da se od delavca zahteva dnevna minimalna stvoritev in delavca ne opravičuje dejstvo, da bo v plačilnem obdobju še z lahkoto nadomestil manjše storitve na posameznem dan.

Zakon govori tudi o stalnem zamerjanju delovnih dolžnosti. To je izostajanje iz dela, prepozno prihajanje na delo, ako se to dogaja nalašč in demonstrativno. Takoj je bil n. pr. odpuščen jutranji natakak v kolodvorski restavraciji, ker je zbolel in ni prišel na delo, ker je bila bolezen lažje narave in je natakak imel možnost gospodarju pravočasno javiti svoje obolenje.

Zapeljevanje drugih delavcev je po zakonu razlog za takojšen odpust. Taki slučajji se pojavljajo za časa stavk, ko je treba stavko solidarno izvesti in je treba marsikaterega mlačnega delavca pozvati, da stopi v stavko. Zakon takega organiziranja stavk ne dopušča.

Osemurnik v sovjetski Rusiji

Zaradi zanimivosti podajamo nekaj praktičnih podatkov o problemu 8 urnika v sovjetski Rusiji. Podatki so črpani iz publikacije mednarodnega urada dela. Navajamo podatke zato, da delavstvo vidi, da komunizem v praksi ni sposoben na zadovoljiv način rešiti vprašanje 8 urnika.

Predvsem se ugotavlja, da je tozadnevna statistika zelo površna in da jo ruske uradne publikacije o delu zelo redko priobčjujejo. V kolikor številke morejo nuditi kako podlago, je ta podlaga nezanesljiva, ker število uradno nedovoljenih nadur znatno presega število nadur, ki so bile po predpisih dovoljene. Tako je inspekcija dela v prvem polletju 1926. dovolila za industrijo, trgovino, promet in stavbarstvo 32.7 milijonov nadur. V tako zvani »census industriji«, t. j. industrija z nad 16 delavci, ki deluje s stroji in industrija z nad 30 delavci brez strojev je bilo v istem času dovoljeno 68 milijonov nadur. Dejansko število nadur pa je dejansko znatno višje kakor zakonito dovoljeno število. Pri tem se trdi, da mnogo nadur ni posebej honoriranih, kar je pa seveda pri prevladujočem akordnem sistemu težko ugotoviti.

Statistični ruski podatki o nadurnem delu podajajo samo povprečje zaposlenja v posameznih industrijskih pano-

gah in torej pri ugotavljanju delovne dobe upoštevajo tudi skrajšani delovni čas mladoletnih delavcev in onih, ki zaradi posebno nezdravih okoliščin delajo krajšo kakor normalno dobo.

Povprečno znaša število nadur na delavca in mesec od 20.4 ure do 30.5; v odstotkih je delalo nadure v prvi polovici leta 1926. 18.7 odst. delavcev. Po ruskih statističnih podatkih opravlja nadurno delo ena šestina do ene petine vseh industrijskih delavcev Rusije, tako da tedenski delovni čas dosega 51 ur. Seveda so razmere v posameznih panogah zelo različne. Tako nadur ni v tekstilni, usnjarski in lesni industriji, zelo znatno pa je to število v rudarstvu, v papirni industriji. V rudarstvu in plavjarstvu je bilo v prvi polovici l. 1926. z nadurami udeleženi 41.8 odstotkov delavcev-rudarjev, z 25.3 nadurami mesečno. V splošnem pa se trdi, da je izdane statistične podatke treba zvišati za 30 odst., ako se hoče ugotoviti pravi dejanski stan.

Ljudska komisariat za kontrolo delavcev in kmetov se pritožuje v svojih uradnih uredbah, da se 8 urnik prekomerno krši, dostikrat brez vednosti uradnih organov in pristanka delavcev. Torej je kapitalistična politika tudi v Rusiji doma.

Klerikalna socijalnost v praksi

Kako skrbi ljubljanski oblastni odbor za svoje delavce! — Skrajno reakcionarna uredba o službenem razmerju cestarjev. Sramotne mezde. — Miloščine mesto preskrbnin.

Najmizernejše žive cestarji. Včasih so bili cestarji še precej dobro plačani, po prevratu se je pa z vsakim letom njih položaj poslabšal, da so bili slednjič vrženi v največjo bedo. Propadali so cestarji in propadale so tudi ceste. Kajti nihče ne more pričakovati, da bi cestar lahko vršil v redu svoje delo, ako pa ni imel niti toliko mezde, da bi se enkrat na dan do sitega najedel.

Ko so klerikalci prevzeli upravo oblasti in s tem tudi vzdrževanje cest, so cestarji upravičeno pričakovali, da se s tem tudi njihov položaj izboljša. Vsaj so imeli klerikalci vedno na jeziku gesla o socijalnem in materialnem izboljšanju delavcev. Ker so bili cestarji

najslabše plačani delavci, so imeli klerikalci najlepšo priliko, da jim izboljšajo plače in jim zagotove tudi bolniško in starostno preskrbo.

Silno je pa razočarala cestarje — bedne delavce uredba, katero je izdal ljubljanski oblastni odbor o njihovem službenem razmerju. Vsa klerikalna ljubezen do delavcev se je izkazala kot prazen nič.

Včasih so bili cestarji po preteku par let stalno nameščeni. Klerikalci so pa odpravili stalnost in odredili, da se cestarja, in naj je služil tudi dvajset let, lahko tekom štirinajst dni, ali celo brez odpovednega roka, vrže iz službe. Cestar izgubi službo brez disciplinarne

preiskave. Kakor hitro ni cestar po volji tega ali onega političnega priganjača, izgubi službo.

Oblastni cestarji prejema n. pr. prvih pet let 100 Din osnovne mesečne plače in osebne draginske doklade pa 500 Din mesečno. Kako naj živi cestar s 600 Din mesečno, tega ne pove oblastna uredba. Samo to pravi, da cestar ne sme za službeno poslovanje sprejemati niti posredno niti neposredno nagrad. Torej cestar mora živeti s 600 dinarjev mesečno. Bolj nesocijalne plače si ne moremo misliti. Oblastni odbor je torej zakonito odredil, da mora cestar še naprej stradati.

Ako je cestar oženjen, se zvišajo njegovi prejemki za rodbinsko doklado, ki znaša za ženo 50 Din in za vsakega otroka po 30 Din mesečno. Zgodilo se bo, da bo imel oženjen cestar s 4 otroki mesečno 770 Din prejemkov. Tako plačujejo klerikalci svoje delavce, vse kakor slabše kot najbolj umazan velekapitalistični izkoriščevalec.

Za slučaj bolezni imajo cestarji pravico do osebnih in rodbinske doklade za dobo 26 tednov, ne glede na to, koliko let so v službi. To določilo je slabše kot so pa zavarovalna določila za delavce, zavarovane pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev, kjer ima član pravico do bolniške podpore 52

tednov, če je bil v zadnjih 2 letih vsaj 12 mesecev zavarovan. Poleg tega ni v uredbi ugotovljeno, ali ima cestar pravico do brezplačnih zdravil in oskrbe v bolnici. Skoraj gotovo ne!

Reakcionarna so tudi določila glede starostne preskrbine. Po 15 letih službe dobi cestar, če je za delo nesposoben 250 Din mesečne preskrbine, po tridesetih letih službe pa 350 Din. Do teh pičlih preskrbnin pa nima vsak cestar pravice, ampak dovoljnije preskrbine oblastni odbor šele na prošnje onemoglih cestarjev. Oblastni odbor deli miloščine, kakor se njemu zdi.

Vdovam umrlih cestarjev se priznava polovico moževne preskrbine. Pomislimo: Katera vdova bo mogla živeti na primer s 125 Din preskrbine na mesec?

Vso klerikalno gospodo bi prav radi poslali vsaj za en mesec na cestno tlako. Potem bi pa gospoda videla in občutila, kaj se pravi cel dan trdo delati in potem dobiti 20 Din dnevno za hrano, stanovanje in obleko. Ko bi imela klerikalna gospoda nekoliko izpraznjene želode, bi mogoče pričela razmišljati o tem, da je zločin delodajalca, če sramotno plačuje svoje delavce.

Oblastna uredba o službenih prejemkih cestarjev je značilen primer, kakšna je klerikalna socijalnost v praksi.

Strokovna izobrazba delavcev in nameščencev

Osnutek pravilnika o organizaciji obrtno- in trgovsko-nadaljevalnega šolstva. — Nedelja mora biti prosta. — Tudi delavci morajo biti zastopani v šolskih odborih

Obrtno in trgovsko nadaljevalno šolstvo se pri nas zelo zanemara. Vsako jesen, ko bi se morale šole otvoriti, stojimo pred vprašanjem, kje dobiti denar in učne moči. Z največjo naglico, brez vsakih temeljitih priprav se potem na hitro roko otvori nekaj šol, ki vsled pomanjkanja potrebnih učnih pripomočkov razumljivo ne morejo doseči posebnih uspehov in ostaja obrtniški in trgovski naraščaj brez temeljite izobrazbe za svoj bodoči poklic. Zavedati se moramo, da si bo naše delavstvo šele takrat stalno izboljšalo svoj položaj, ako bo teoretično in strokovno izobraženo. Z znanjem podkovan delavec bo lahko dobil delo in bo lahko za svoje delo zahteval višjo mezd. Tudi import inozemskega delavstva se bo znatno omejil, če bomo imeli domače izobraženo delavstvo. Ne samo to, tudi naša trgovina, obrt in industrija bo napredovala, če bo imela visoko kvalificiran delavski naraščaj. Nemogoče je pa vzgojiti kvalificirano delavstvo brez strokovnih šol. Zato je reorganizacija obrtno in trgovsko nadaljevalnega šolstva v interesu delavstva in narodnega gospodarstva sploh zelo pereča in neodložljiva zadeva.

Ministrstvo za trgovino in industrijo je izdelalo pravilnik o organizaciji splošnih obrtnih, obrtnih in trgovskih in trgovsko nadaljevalnih šol. Načrt pravilnika izkazuje razne hibe, vendar smo pa že zadovoljni, da se je o strokovnih nadaljevalnih šolah začelo resno razpravljati.

Po načrtu pravilnika bi se imele nadaljevalne šole otvoriti v vsakem kraju, ki šteje vsaj 50 šoloobveznih vajencev, oziroma pomočnikov. Šole bi se delile v dvoje glavnih oddelkov: v pripravljalsko šolo z enim razredom in v redno šolo s tremi razredi.

V šolah bi se podučevalo o slovenskem jeziku in lepospisju, o računstvu in geometriji, o zemljepisju in zgodovini, o osnovnih pojmi kemije in fizike, o zakonodaji, o higijeni, o prostoročnem in strokovnem risanju, o blagoznanstvu, o knjigovodstvu in korespondenci. Za razne strokovne šole je predviden tudi še poseben učni načrt.

Osnutek pravilnika predpisuje obiskovanje šole dvakrat na teden, in sicer en dan v tednu in v nedeljo. Odločno moramo ugovarjati namreč, da bi vajenci obiskovali šolo v nedeljo, ki mora biti namenjena odpočitku. Vsi pedagogi

so soglasni, da je nemogoče doseči povoljne učne uspehe, ako se mladino sili v nedeljo v šolo.

Koncem šolskega leta morajo učenci polagati izpit. Kdor ima spričevalo o absolviranju tretjega razreda, je oproščen polaganja teoretičnega izpita ob priliki pomočniške izkušnje. Kdor ni končal tretjega razreda, dobi po končani učni in po prestani pomočniški izkušnji le začasno pomočniško izpričevalo. Ko položi izpit o tretjem razredu, dobi stalno pomočniško izpričevalo, kdor ne absolvira tretjega razreda obrtne ali trgovske nadaljevalne šole, ne more dobiti koncesije za samostojno izvrševanje trgovine ali obrti.

Vsi učenci strokovnih nadaljevalnih šol so pod stalnim zdravniškim nadzorstvom.

Strokovno vodstvo šol je poverjeno upraviteljem — šolnikom; uprava je v rokah posebnih krajevnih odborov. Pri tem je pa pripomniti, da je v teh odborih le po en zastopnik občin, vsi drugi zastopniki so iz vrst trgovcev in obrtnikov in njih stanovskih korporacij. Polnoma prezira pravilnik zastopstvo delavcev in nameščencev. Pravilnik predvideva sicer zastopstvo trgovskih zbornic in gremijev, ne priznava pa zastopstva delavski zbornici in strokovnim organizacijam. Tej krivici bo moralo biti zadoščeno, kajti tudi delavci in nameščenci imajo velik interes, da so zastopani v šolskih odborih.

Dolžnost šolskih odborov je, da skrbje med drugim tudi za sestavo šolskih proračunov, katere odobruje potem ministrstvo za trgovino in industrijo. Odobren proračun predloži nato ministrstvo za trgovino in industrijo pristojni občini, da ga vnese v občinski proračun, kajti vse stroške za nadaljevalne šole nosijo občine. Rekli smo že, da je v šolskem odboru zastopan le en zastopnik občine. S tem je občini odvzet odločilen vpliv na sestavo proračuna. **Občina mora nositi le stroške, o višini stroškov pa odločajo faktorji, ki niso v direktni odgovorni zvezi z občinsko upravo.** Mnenja smo, da je v tem pogledu pravilnik pomanjkljiv. Nemogoče je občinam diktirati izdatke, o katerih višini pa nimajo pravice odločati.

Pravilnik o trgovskih in obrtnih nadaljevalnih šolah bo gotovo še predmet živahnih razprav. Pričakujemo, da bo pa vprašanje rešeno še pred začetkom

šolskega leta. Želimo, da bi bila do jeseni otvoritev strokovnih šol mogoča že po novem pravilniku. Zavlačevanje

bi le škodovalo stvari. Seveda se mora pravilnik prilagoditi vsem zahtevam zainteresiranih faktorjev.

Strokovna organizacija v kapitalističnem gospodarskem sistemu

Na zborovanju državo-znanstvene zveze v Berlinu je predaval profesor G. Brief o temi: Strokovna organizacija v kapitalističnem gospodarskem sistemu. Iz zanimivega predavanja navajamo tole:

Strokovna organizacija nastane po predoru kapitalističnega delovnega reda, ki je enak mezdnemu sistemu. Mezdni delavec zavzame značaj proletarijate, to je trajne in podedovalne obveze za mezdni sistemom. Iz tega položaja rezultira gospodarsko in politično gibanje proletarijata. Strokovna organizacija raste iz tipičnega obstojnega položaja proletarijata in je varnostna obramba meznega delavstva. Omembe vredna je raznolikost te obrambe.

Na Angleškem ima strokovna organizacija celo značaj brez lastne socialne ideologije. Drugače je v Nemčiji, kjer se nahaja strokovna organizacija v območju političnega gibanja in kjer je razredno usmerjena. Strokovna organizacija je trajna institucionalna zveza meznega delavstva s kartelističnim ciljem, da namreč obvlada trg in zaščiti mezdo in obenem zasleduje še združni cilj kot solidaritetne zveze.

V novejši dobi zaznamujemo lahko pri strokovnih organizacijah naslednje tendence:

1. V zvezi z zadrugami prevzemajo strokovne organizacije produktivna

sredstva v svoje roke. Strokovne organizacije so si nadele nalogo, da zasledujejo lasten, četudi razredno omejen, splošno gospodarski cilj. Združno podjetništvo konkurira s privatnim gospodarstvom.

2. Pojavlja se tendenca spojiti strokovne organizacije s kapitalizmom kot je to v Ameriki slučaj. Odobrava se kapitalistično stremenje po dobičku, ker vidijo strokovne organizacije v tem možnost zboljšati položaj delavstva.

3. Strokovne organizacije se opuščajo kot nepotrebne, ker so izgubile elementarne eksistenčne temelje. Delavstvo zavzema v podjetjih tak položaj, da je strokovna zaščita odveč. Do popolnosti je izvedeno življensko zavarovanje in zagotovljen najvišji življenski standart. Delavec se čuti s podjetjem eno. Podjetje ni last več enega, ampak postaja javni zavod. Seveda je ta razvoj enakrat mogoč le tam, kjer je mogoče produkcijo monopolizirati.

4. Strokovne organizacije postajajo obvezne državne institucije kot je to posebno v Italiji slučaj. Svobodno gibanje delodajalcev in delojemalcev je s tem ukinjeno.

Brez nadaljnjega lahko ugotovimo: Konec je svobodnega individualnega gibanja na delovnem trgu. Na eni strani obstoji težnja po kolektivnem gospodarstvu, dočim se na drugi strani opaža zveza s kapitalizmom.

OGLEDOVANJE INDUSTRIJSKIH PODJETIJ. V nedeljo 9. septembra popoldne si bodo udeležniki lahko ogledali večja industrijska podjetja v Ljubljani. Poseben odsek bo preskrbel vodnike, ki bodo vodili grupe k ogledu.

OGLEDOVANJE VELESEJMA. Predsedstvo velesejma je dovolilo NSZ za časa kongresa poseben popust za udeležnike, ki si bodo hoteli ogledati jesensko velesejmsko prireditev. Popust znaša 50 odstotkov od normalnih cen in bo stala vstopnica za naše člane samo 5 dinarjev. Uprava velesejma bo izdala za udeležence kongresa posebne vstopnice, ki bodo veljavne le, če bo udeleženec imel tudi kongresni znak. Nobeden ne sme izpustiti prilike, da si ogleda to zanimivo jesensko razstavo, na katero smo vsi Slovenci lahko ponosni.

PRIJAVE. Izvrševalni odbor je sklenil podaljšati rok prijav do 15. avgusta t. l., tako da imajo vse podružnice dovolj časa za najširšo agitacijo. Do 20. avgusta pa morajo vse podružnice brezpogojno vrniti vprašalno polo, na kateri morajo odgovoriti na vsa stavljena vprašanja.

PRAPORI. Podružnice, ki imajo svoje prapore, jih morajo prinesiti s seboj. To je navesti tudi v vprašalni poli.

VABILA. Podružnice, ki so prejele premalo vabil, naj takoj pišejo po nova. Vabila naj se ne založijo, temveč jih je takoj razdati članom in takim, za katere se ve, da pohitijo v Ljubljano. Vabila za delegatsko zborovanje so numerirana in se bo o njih vodila stroga evidenca. Vsaka podružnica mora poslati najmanj toliko delegatov, kolikor je prejela vabil. Delegatskemu zboru pa lahko prisostvujejo tudi drugi člani NSZ kot gostje. Ako rabijo podružnice še vabil za delegatsko zborovanje, naj takoj pišejo centrali.

Čas hiti in kmalu pride dan, ko se zberemo v Ljubljani na pomembno našo proslavo. Takrat bomo videli, v koliko so naše podružnice izvršile svojo nalogo in katera podružnica se bo postavila z največjo udeležbo. Bližnje podružnice lahko pošljejo na kongres vse svoje članstvo, oddaljeneje pa kolikor največ mogoče.

Ne pozabite, da moramo ob priliki kongresa pokazati svojo moč, posebno še, ker nas nasprotniki dnevno napadajo in so nas že zdavnaj pokopali. Še nedavno je katoliška »Pravica« pisala, da nas ni nikjer več in nam zapela nagrobnico. Takim našim nasprotnikom moramo ravno za časa kongresa pokazati, da nas ni malo, temveč da nas je vedno in vedno več.

V septembru vsi in vse na našo proslavo v belo Ljubljano.

★

Iz tajištva. Že ta teden smo prejeli nekaj odgovorov naših podružnic, ki so nas razveselili. Iz najoddaljenejših krajev smo prejeli vesti, da pošljejo večje število delegatov na kongres. Računali smo, da bodo poslale oddaljeneje podružnice le po par svojih zastopnikov, z veseljem pa smo ugotovili, da pošljejo cele skupine. Tako je prav. Proslava tako pomembne obletnice ni vsako leto in zato ne smemo gledati na event. stroške. Pomislimo, koliko denarja vržemo prav po nepotrebnem stran. Denar, izdan za izlet v Ljubljano, bo pa koristno naložen, ker se bomo na kongresu navdušili za nove boje za boljše življenje malega človeka. Pričakujemo, da bodo bližnje podružnice tudi storile svojo dolžnost in pokazale, da razumejo naš klic in da pridejo v Ljubljano močne in številne delegacije.

PTUJ.

Naša podružnica je z velikim veseljem pozdravila vest o proslavi 20-letnice naše organizacije. Popolnoma pravilno in v redu je, da se taka obletnica slavnostno praznuje. Naša podružnica je takoj po prejemu okrožnice priredila članski sestanek, ki se je vršil 15. t. m., na katerem se je razpravljalo o tej naši prireditvi. Vsi člani so sklenili pohiteti v Ljubljano. Pokazati hočemo, da se ne strašimo ne truda, ne stroškov, ko gre za našo veliko stvar. Naš prapor bo ponosno plapolal tudi po ljubljanskih

ulicah in nam kazal pot v boljšo bodočnost. Podružnični odbor poziva tudi tem potom vse člane ptujске podružnice, da se udeležijo kongresa in pohite polnoštevilno v Ljubljano. V avgustu bomo imeli še en članski sestanek, na katerem se bomo pogovorili o podrobnostih izleta v Ljubljano. — V tukajšnjem podjetju »Petovija« se je pričelo z vso silo priiskati na naše članstvo. V tem se odlikujejo posebno inozemci, ki kar ne morejo videti narodno zavedno delavstvo. Tem inozemcem se hoče priljubiti neki preddelavec, žalibog naš bivši član in nagaja našim članom kolikor le more. Vsem tem povemo, da dolgo ne bomo trpeli šikan. Svaka sila do vremena. Pride čas, ko z vsemi obračunamo. Inozemcem bomo znali pokazati pot v njihovo domovino. O razmerah v »Petoviji« bomo še pisali in navedli imena prizadetih.

MEŽICA.

Mi, ki smo pod Peco in ki smo ponosni, da smo člani NSZ, se polnoštevilno udeležimo slavnosti v septembru. Po prejemu okrožnice smo takoj sklicali setanek, ki se je vršil v nedeljo 15. t. m. in smo se na njem pogovorili o naši proslavi. Določili smo tri člane, ki bodo kot polnopravni delegati zastopali našo podružnico na delgatskem zboru. Na kongres pa nas pride večje število. Čeravno bomo težko utrpeli izdatke vsled malega zaslužka. — Naša podružnica je v zadnjem času izgubila precej članov, ker se je v rudniku izvršila redukcija in jih je precej odšlo v Belgijo. Tem našim tovarišem bo gotovo prav hudo, ko bodo tako oddaljeni od nas.

STRAZIŠČE.

Menda je ni podružnice in ne člana, ki ne bi bil z veseljem sprejel vest o proslavi 20-letnice obstoja naše organizacije. Naša podružnica je že imela svoj prvi sestanek in že na tem sestanku se je takoj javilo dvajset članov, ki pohite na proslavo v Ljubljano. Naši delegaciji se bodo pridružili gotovo tudi narodno zavedni delavci iz Kranja in bo tako naša delegacija prav številna. Vsi člani so šli z veseljem na delo in vabijo vse napredno delavstvo na kongres. Že iz programa samega vidimo, da bomo slišali na kongresu mnogo koristnega in že zato gremo prav radi v Ljubljano. Že naprej se veselimo snidenja z našimi brati in tovariši iz vseh delov naše prelepe domovine in jim kličemo na veselo svidenje.

TRBOVLJE.

Našega predsednika tov. Pavla Dornika je zadela 8. t. m. huda nesreča. Ta dan je bil zahrbtno napaden s štiletom in precej nevarno ranjen, tako da je moral v bolnico. Kdo da ga je ranil in zakaj, bo ugotovila preiskava, na kar bomo tudi mi o tem več pisali. Želimo našemu predsedniku skorajšnjega okrevanja. — Glede proslave 20-letnice smo na delu. Takoj smo zainteresirali vse člane in se je že mnogo njih prijavilo za izlet v Ljubljano. Sicer bo vsakdo utrpel stroške prav težko, ker imamo take zaslužke, da niso zadostni niti za vsakdanji kruh. Vendar bomo skušali na vsak način utrpeti tudi od tega malega zaslužka toliko, da pridemo v večjem številu v Ljubljano in pokažemo tako, da so rudarji tudi med narodno zavednim delavstvom in se z njim bore za svoje pravice.

TREBNJE.

Grde metode klerikalcev. Na postaji Trebnje je nastavljen kot strojnik eden naših starih članov, tovariš Anton Steiner. (Pred prihodom tega našega člana je bilo mesto, katero je on zavzel — zelo zanemarjeno. Ko je vse uredil, je bil od strani postajnega načelnika pohvaljen. Pohvalili so ga pa tudi drugi za njegovo vestno službovanje. Sedaj pride pa najlepše. Ker naš član ni politik, ni njegova okolica v prvih dneh mogla zaznati za njegovo prepričanje. Tekom časa pa je dosegla, da Steiner ni klerikalec in takrat je lonila po njem. Krstila ga je za komunist, ki da je okolič zelo nevaren in ga je treba odstaviti. Naprednjaka ne bi mogli tako kmalu spraviti s tega mesta, zato je moral postati komunist, češ, direkcija vodi posebno evidenco o nevarnih komunistih,

Narodno-strokovna zveza

20 LETNICA NARODNO STROKOVNE ZVEZE.

Te dni je pričel Izvrševalni odbor z razpošiljanjem vabil. Predvsem jih je razposlal vsem podružnicam, katerim je poslal tudi obširno okrožnico z navodili zaradi udeležbe na kongresu. Podružnice so prejele vabila za delegatski zbor in vabila za kongres. Te dni se bodo razposlala vabila različnim organizacijam in društvom po Srbiji in Hrvaški. Iz Hrvaške smo že prejeli vest, da vlada za naš kongres veliko zanimanje in smemo tedaj pričakovati, da nas poseti prav lepo število naših hrvaških tovarišev. Tudi iz Srbije dobimo večji obisk, ker bomo po tem kongresu pričeli ustanovljati naše postojanke po celi državi in bomo tako razširili naš delokrog.

Naše podružnice naj v svojem okolišju razvijejo najživahnejšo agitacijo za udeležbo na kongresu. Kdorkoli le more, naj pride na kongres in proslavo naše 20 letnice. Dolžnost vseh naših tovarišev je, da pridejo sigurno vsaj 9. septembra v Ljubljano. Kdor more, naj pride tudi na delegatsko zborovanje 8. septembra.

SPORED PROSLAVE 20-LETNICE NSZ.

V soboto, dne 8. septembra se vrši točno ob 10. uri dopoldne v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani

Delegatsko zborovanje

z naslednjim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika,
2. poročilo verifikacijskega odseka,
3. poročilo tajnika,
4. poročilo strokovnega tajnika,
5. poročilo blagajnika,
6. poročilo nadzorstva.
7. volitev: a) Izvrševalnega odbora (predsednika, I. podpredsednika, I. tajnika in I. blagajnika), b) upravnega odbora, c) nadzorstva, d) odsekov.
8. Predlogi: a) upravnega odbora, b) razni.

9. Slučajnosti.

Popoldne bodo seje odsekov.

V nedeljo, dne 9. septembra točno ob 9. uri dopoldne se vrši v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani

KONGRES NARODNEGA DELAVSTVA z naslednjim dnevnim redom:

1. Otvoritev kongresa.
2. Pozdravi gostov.
3. Zgodovina našega pokreta. Referent tov. Rudolf Juvan.
4. Socialna zakonodaja in socialna politika pri nas in drugod. Referent tov. dr. Joža Bohinjec.
5. Naša načela in cilji. Referent tov. Ivan Tavčar.
6. Resolucije.

Popoldne ogledovanje ljubljanskih industrijskih podjetij in velesejma.

PRIREDITVENA NAVODILA.

POLOVIČNA VOŽNJA. Kot že povedano, bo polovična vožnja v Ljubljano in nazaj. Izvrševalni odbor bo izdal tiskane izkaznice, s katero bo vsakdo na odhodni postaji kupil cel vozni listek z mokrim žigom. Ta listek ne bo v Ljubljani pri prihodu oddal, temveč bo veljal za povratek. Izkaznice se bodo na kongresu žigosale, ker le potem bo vozni listek veljal za povratek.

PREHRANA. Posebni odbor bo poskrbel za skupne obede. Obedi bodo dveh vrst: juha, pečenka, dve prikuhli in kruh po 18 dinarjev; juha, govedina, dve prikuhli in kruh pa 15 dinarjev. Obedi bodo obilni in v najboljših restavracijah. Podrobnosti potom okrožnice.

PRENOČIŠČA. Odsek za stanovanja je preskrbel večje število brezplačnih prenočišč. Tovariši, ki bodo raje stanovali v hotelih, bodo dobili na razpolago hotelske sobe po zmernih cenah. Prijave sprejmejo podružnični odbori najkasneje do polovice avgusta.

ZNAKI. O priliki kongresa izda NSZ nove članske znake in posebne kongresne znake. Znaki bodo okusni in prav poceni. Znak si bo moral nabaviti vsak član.

in joj, če ji pride kakšen tak v roke, takoj mora kam daleč v Sibirijo. Za nas je stvar smešna, vendar je resnična. Baje so se podvzeli pri direkciji v Ljubljani koraki, da se tega nevarnega komunista odstrani iz Trebnjega. Gospodom klerikalcem se to ne bo posrečilo. Narodno strokovna zveza bo vse potrebno ukrenila, da se njeni člani ne bodo šikanirali in premetavali sem in tja na ljubo kakemu klerikalcu. O slučju bomo še pisali.

»PRAVICI« V ALBUM.

Krščansko socijalistični listič je blagovoliil zopet napisati par besed na naš naslov. Nas zelo veseli, da nam nudi ta buržujski listič večkrat priliko nasmejati se od srca. Kaj bi bilo, če ne bi bilo te smešne »Pravice«, še smejeti bi se ne mogli. Nas vseh je celih 500, tako pravijo priveski SLS, dočim je pravcarjev dvajsetkrat toliko, ker so samo v zadnjem času napredovali za celih 1200 novih članov. Dopisnik je baje slabo gledal in je imel v rokah knjigo izstopivših članov, ker je le res, da je krščansko delavstvo izgubilo v zadnjih šestih mesecih nad 1200 članov, če so jih sploh kdaj toliko imeli. — O viničarjih je poglavje zase. Dobro vemo, kdaj jih je pričela Jugoslovanska strokovna zveza organizirati, vemo pa tudi, da jih je med tem že trikrat izgubila, vemo tudi, da je bil med njimi že g. Gajšek, za njim je bil g. Žužek, nazadnje so poslali med nje še g. Marinčeka kot skrajnega levičarja, pa vse nič ne pomaga. Kdorkoli pride in kamorkoli pride, sliši vedno in samo en refren: župniki nas najbolj derejo in zato ne gremo v njihovo organizacijo, da nas bodo še bolj. Največ pretrpijo viničarji ravno od krščanske gospode, ki pri revežih ne pozna krščanske ljubezni, zato se ne čudimo, da odklanjajo viničarji vsak stik

s to krščansko gospodo. Ker ne gre več s shodi, prirejajo za viničarje posebne tabore. Tam jih najprej župnik s prižnice podučijo o bogaboječnosti in potrpežljivosti in jih potolaži z boljšim življenjem onstran, potem šele jih pred cerkvijo počaka kaplan in z njim agitator, ki jih hoče prepričati o koristi organizacije krščanskih socijalistov. Večkrat se zgodi, da udari agitator tudi po župnikih, češ, tudi proti njim bomo vodili borbo, župnik se pa takim besedam navadno smeje, ker dobro zna, da vrana vrani ne izkljuva oči. Agitator je potem do odhoda vlaka gost prečastitega gospoda župnika. — Dolgo ste slepomišili med delavstvom, sedaj je napačil čas obračuna in streznjenja. Vaše najzvestejše ovčice so spregledale in vam obračajo hrbet. Kaj kmalu boste lahko zapeli ono lepo narodno: »Včasih je lušten blo, zdaj pa ni več tako...«

JESENICE.

Odborova seja NSZ se vrši v nedeljo 29. t. m. ob pol 10. uri dopolne v lokalu NSZ pri g. Kobalu na Savi. Ker je dnevni red zelo važen, prosimo vse odbornike, da se seje sigurno in točno udeležijo. — Vsem članom se je razposlala okrožnica in prosimo, da na isto odgovorijo. — Ponovno priporočamo vsem članom udeležbo na kongresu, ki se bo vršil septembra v Ljubljani. — V tovarni na Javorniku se je ponesrečil tovariš Franc Jekovec. Odtrgalo mu je dva prsta na roki. Želimo mu skorajšnje okrevanja. — V nedeljo 22. t. m. smo pokopali v Kranju tov. Leopolda Luznarja, delavca KID na Savi, ki se je smrtno ponesrečil z motornim kolesom v Medvodah. Pokojnik je bil mirnega značaja in se je udeleževal v raznih naprednih društvih. Naj bo pokojniku lahka domača gruda, preostalim naše sožalje!

Doma in po svetu

VČERAJSNJA ARISTOKRACIJA

Pred nekaj leti so občudovali Parižani na neki razstavi zelo lepe čipke, ki so bile zaznamovane s skrivnostnim podpisom »Marija«. Šele po daljšem času so zvedeli, da ni ta Marija nihče drugi nego bivša ruska velika kneginja, ki si je znala po polomu starega režima na ta način urediti novo življenje.

Pariz je zadnje zatočišče najrazličnejše nekdanje aristokracije, ki je iz tega ali onega razloga obubožala in si služi sedaj svoj kruh, kakor ve in zna. V veliki kavarni na bulvarju sta zaposlena dva čistokrvna burbonska princa, sina princezine Elvire. Starejši (oba sta še mlada) sedi pri blagajni, mlajši je natakhar, udvorljiv kakor vsi natakharji, samo redkobesednejši. Svoj zaslužek nosita materi.

Knez Jusupov, Rasputinov morilec, ki je bilo baš te dni o njem spet nekaj govora, kneginji Trubecka in Obolenska, grofica Volkova in še druge dame z bivšega carskega dvora se bavijo z modno trgovino. Knez Gagarin je nočni vratar v nekem baru na Montparnassu General, ki je v vojni poveljeval celemu ruskemu armadnemu zboru, si je osnoval prekajevalnico rib. V neki delikatesnici z majhno restavracijo so uslužbene natakharice, ki jim ruski gostje poljubljajo roke. Same bivše visoke dame. Ene med njimi, majestetična krasotica z dokolenskim lasmi, ima za moža nekdanjega častnika, ki ponosi pleše v Kavkaški kleti, podnevi pa pere krožnike v delikatesnici. Je strašno ljubosumen na ženo in je pretepel že celo vrsto možakarjev, ki so se drznili pogledati jo prijazno. V istem podjetju imajo blagajnika — carjevega adjutanta.

Med fижakerji in šoferji je vse polno ruskih častnikov, tovarnarjev ter inženjerjev. Poročevalec nekega nemškega lista se je peljal pred kratkim do sovjetskega poslaništva v taksiju, ki ga je šofiral nekdanji plemenitaš. Ko je poročevalec povedal cilj vožnje, se je plemeniti krmilar nasmejal, pred poslaništvom je debelo pljunil na tla. »Prej ste govorili s svojo damo nemško,« je dejal novinarju. »Jaz govorim razen rusčine še nemščino, angleščino, francoščino, italijansčino in japonsčino. Povsod sem že bil v službi in v tej hiši (pokazal je na palačo poslaništva) sem stopal dve leti ven in noter. Bil sem namreč poslaniški

tajnik in ljudje, ki sedaj tu stanujejo niso smeli niti do moje predsobe.« — »To niso napačni ljudje,« je ugovarjal poročevalec. »Delajo pridno in marsikaj dobrega. Ali še niste odkrili kakor mnogi vaši rojaki, da daje delo novo plemenitost?« Šofer se je zasmel: »Da, to bereš v časnikih, toda stara plemenitost je manj utrudila. Če, bi ne bil glad naš car —!« Dvignil je pest proti sovjetski hiši, spravil napitnico in se odpeljal svoj neznan budočnosti naproti.

LOV V POLARNIH KRAJIH

Znani polarni potovalec Knud Rasmussen pripoveduje v skandinavskih listih na sledeči način o lovskem doživljanju, ki ga je imel med svojim zadnjim bivanjem v Grenlandiji:

»Zima je bila huda, lov še slabši, naše zaloge so pošle. Po sili je trebalo iti na lov in se vrniti z večjim plenom. Odločil sem se, da odidem v spremstvu najboljšega eksimškega lovca. Cele dni sva potovala preko neskončnih ledenih puščav, ne da bi srečala najmanjše živali. Nekega dne sva zazrla prizor, ki nama je ustavil dih. Veliko ledeno polje ki je ležalo v blesteči se krasoti severnega sija pred nama, je bilo naseljeno z gosto množico živali. Severni medvedi in polarne lisice so se ukvarjale s truplom mroža. Še nikoli nisem videl na enem kraju tolikšne množine severnih medvedov, teh bojazljivih živali, ki jih srečaš sploh redkokdaj. Bilo jih je morda dvajset, vsi krasni eksimplarji, s krasnim kožuham. Lisice so ostro bevskale, medvedi so brundali; vsi ti nemavadni glasovi so se družili v očarljivo simfonijo polarne pokrajine. V tem se je nekoliko medvedov utrudilo, drugi so se topli za plen. Ko sva že nekaj časa molče uživala ta prizor, je smel Eskimec puško z rame in pomiril. Strel je predril ledeni, čisti zrak, a živali se zamaj niso brigale, ker so ledene plošče od časa do časa počile z istim ostrim jekom. Medved se je opotekel — zadelo ga je v tace. Njegovi pajdaši so menda menili, da ga je ugriznil eden med njimi. Posledica je bil splošen, divji pretep. Še dva strela sta počila in še dva medveda sta se zvalila v lastno kri. Eskimec se dozdnevno ni zavedal nevarnosti, ki je nama grozila. Boginja ledenega morja pa je nama res stala ob strani. Bele lisice,

čijih število se je bilo med tem močno pomnožilo in ki postanejo medvedom v zadostni množini izredno nevarne so medvede hipoma napadle. Mogočne živali so pobegnile kar najhitreje pred tulečo trumo. Kmalu je izginila vsa množica za ledenimi gorami. Na okrvavljenem bojišču sta ostala dva medveda in mnoge lisice — naše žrtve. Z veliko težavo sva natovorila plen na sani in še z večjo sva ga spravila domov.«

KRALJ JAPONSKIH BISEROV

Listi so pred kratkim poročali, da je mikado, japonski cesar, odlikoval Kokišija Mikimotoja z redom »svetega zaklada« 4. vrste. To ni bogve kako visoko odlikovanje in Mikimoto je po mnenju vseh poučenih ljudi zaslužil kaj več. Vsekakor pa si je odlikovanje zaslužil, saj donaja njegovo podjetje državi vsako leto okroglo 2 milijona jenov davčnih dohodkov in nešteto ljudem dober kruh.

Mikimoto se je rodil l. 1858. v vasi Tobi kot sin revnih staršev in se je moral v svojih mladih letih trdo boriti za življenje s krošnjarstvom. Neznano kdaj in neznano kako je začel nekoč prodajati bisere. Ko si je nabral nekaj kapitala je prišel na idejo, da bi bisere sam prideloval, da bi gojil školjke bisernice na veliko in na debelo in sicer ne tako, kakor so znali Kitajci že prej, namreč v sladki vodi, temveč prav v morski vodi, kar daje veliko lepše in večje produkte. Biseri nastajajo kakor znano tako, da pride v školjko košček kakšne tuje tvari ali majhna živalica in to pokrije potem školjka s svojimi izločinami, z biserno tvarjo. Teoretično nitorej pridelovanje biserov nič težkega tudi praktično je Kokišiji Mikimoto s svojimi velikanskimi gojišči in dohodki dokazal, da je izvedljivo. Konkurenca je skušala sicer dokazati, da so takšni »umetni« biseri manj vredni nego »naravni«, a ji to do danes ni povsem uspelo.

BESEDE IN DAJANJA

Profesor Sorokin na univerzi v Minnesotti je hotel eksperimentalno dognati, koliko človekoljubnosti je v ljudeh. Svoje eksperimente je vršil n. pr. na ta način, da je večjemu številu otrok naročil, naj mu naberejo kamenov določene barve, ki jim jih bo odkupil za to in to ceno posamezen kos. Deca mu je nabrala cele vreče takšnih kamnov. Drugič ji je dejal, da bo nakupnino porazdelil v njenem imenu med siromašne otroke v mestu. Kamnov so mu nabrali komaj nekaj tucatov.

Do še lepših rezultatov je prišel z vseučiliškimi dijaki. Priridel je zbiranje prostovoljnih prispevkov in sicer 1. za vseučiliški arhiv in knjižnico, 2. za nadarjene dijake iz poplavljenega ozemlja, da bi mogli nadaljevati študije, 3. za stradajoče kitajske dijake. Največ je nabral za arhiv in knjižnico — saj sta obe te ustanove v prid dijakom samim, za dijake iz poplavljenega ozemlja je bila nabrana precej majhna vsota, a za gladojuče kitajske dijake, ki so bili pomoči najbolj potrebni — skoraj nič.

Sedaj pa je profesor Sorokin človeško ljubezen do bližnjega preizkusil na drugo stran. Čez nekaj tednov je razposlal dijakom okrožnico, v kateri jih je pozval, naj odgovorijo na vprašanje: ali je treba vse človeštvo bolj ljubiti nego svoje lastno pleme, narod, vero in stan? Rezultat je bil naravnost presenetljiv — ali pa ne, kakor vzamemo: 68 odstotkov vseh vprašancev je odgovorilo, da je vse človeštvo več nego posamezen njegov del in več nego poedin človek. In sedaj primerjajte ta rezultat z rezultatom gori navedenih nabitralnih akcij.

GOVOREČ PES

«Daily Mail» poroča o čudežni živali, razstavljeni na pasji tekmi v Bostonu. To je bil črnkastolisast francoski buldog z imenom »Princesa Jacqueline«. Besede, katere laja iz visokim, cvilečim glasom, so popolnoma različne. Nagovori na primer svojega gospodarja in številne začudene gledalce z »Allo, allo!« Pes razume tudi vprašanja, dasi je njih število seveda omejeno. Rečejo mu n. pr. »Kako pa pridete z gospodarjem v stanovanje?« Odgovarja takoj cvileče »Elevator« (dvigalo).

»Princesa Jacqueline« izraža tudi svoje želje in laja s povdarkom: »Nočem« ali pa »Hočem!« Govoreč pes je rojen Francoz in ima dolg rodovnik. Njegovi predniki so bili ponovno odlikovani na razstavah. Njegov gospodar Mr. Robinson iz države Maine zatruje, da ni nikoli učil psa govoriti, pa tudi ne ve,

kako se to dela. Pes si je zapomnil kakih 20 besed, ker se je vedno igral z deco.

PSI DEMONSTRIRAJO

Neki tednik v Münchenu je predlagal, naj bi se zbrali vsi lastniki psov, v tem mestu na določenem trgu in podemonstrirali proti visokemu davku na pse, proti naredbam, ki prepovedujejo jemanje psov v cestno železnico in javne lokale in drugim podobnim stvarjem. Na ta predlog se je zbralo na predlaganem kraju res nekaj tisoč oseb, vsaka s svojim psom. Po pasmah v svojih pravicah oškodovanih živali so se formirale v 11 »bataljonov«, glavni urednik omenjenega tednika je spregovoril nekaj besed, nato so odkorakali vsi skupaj skozi glavno münchensko ulico. Spredej je svirala godba, za njo so stopali demonstrirajoči psi s svojimi gospodarji, na vrvi ali pa v naročju, vmes je bilo vse polno nosilcev tabel z ogorčenimi napismi proti sistemu, ki si je vzel na piko »najzvestejše domače živali«. Ker so te pomagale podžigati razpoloženje z besnim cviljenjem, tuljenjem in lajanjem, si lahko mislimo, kakšno originalno uro so preživeli neprizadeti Monakovčani.

AMERIČANI ZA PLINSKO VOJNO

Ameriška kemična družba in Zveza za kemično obrambo sta sklenili velikopotezno in skupno propagandno akcijo med ameriškim ljudstvom, ki mu hočeta razložiti bistvo bodoče kemične vojne in ga pripraviti nanjo. Obe družbi sta odločno proti odpravi vojnih plinov, oz. proti podpiranju kakšne zadevne mednarodne pogodbe s strani Zedinjenih držav, češ da je takšna pogodba obvezna samo na papirju. Vsaka država se bo v eventuelni vojni plinov poslužila, samo da jih bo kaj imela in s tem je treba računati. Gre za odpravo vojne sploh, ne pa kakšnih poedinih njenih načinov. V tem zmislu bosta obe korporaciji vršili svojo propagandno akcijo med ameriškim ljudstvom.

SLADKORNA BOLEZEN SE ŠIRI

V vseh državah, kjer vodijo statistiko o smrtih, je opažati po vojni naraščanje smrtnih slučajev zaradi sladkorne bolezni. Ta bolezen napada v prvi vrsti trgovce, intelektualce, srednje uradništvo in gostilničarje ter gostilničarsko osebje — sploh ljudi, ki so navajeni »dobro« jesti ali veliko sedijo ali se duševno napeenjajo ali vse to skupaj počenajajo. Ljudi s težkim telesnim delom pa se skoraj ne prime. Največ je odvisno od prehrane.

Znano je, da je bila sladkorna bolezen v vojnih letih zelo redek pojav. Takrat je primanjkovalo hrani maščobe, beljakovin in sladkorja. Premastna hrana, kakor se zdi, ne povzroča sladkorne bolezni, baje v tem oziru celo koristi; pač pa lahko postane preobilica beljakovin in sladkorja zelo škodljiva. Nemški učejak dr. Ullmann v Berlinu je dognal, da poraba sladkorja v povojnih letih stalno narašča — v natančno istem razmerju pa se širi tudi sladkorna bolezen.

Sicer bi lahko tudi dejali, da je naraščanje sladkorne porabe samo znak, da ljudje »bolje«, t. j. obilneje jedo, a rezultat je isti. Dr. Ullmann je tudi statistično dokazal, da je v industrijskih centrih več te bolezni nego na kmetih.

PODGANE SO ZGRIZLE DOJENČKA

V eni izmed številnih barak v milanskem predmestju stanuje potujoč godec z ženo in štiriletnim dečkom. Pred nekaj dnevi je imel tudi 11 dni staro dete, ki ga je izgubil na grozen način. V borni postelji sta spala mož in žena z dečkom, v košari zraven postelje je bilo dete. Ob 2. po polnoči ga je žena nadvojila, nato je zaspala. Ob 4. se je zbudila in se ji je čudno zdelo, da je dete tako tiho. Prižgala je luč in tedaj je opazila z grozo, da mu je obraz ves zalit s krvjo. Zavpila je, mož se je zbudil in dvignil otroka iz košare. V istem hipu je skočila iz te velika podgana in izginila. Dete je bilo mrtvo. Pol glave mu je bilo čisto razmesarjene, mehke kosti lobanje obglojene, možgani razkriti.

~~~~~

Zahtevajte „DELO“ v vsakem javnem lokalu!

~~~~~